

استعدادیابی و استعدادپروری در ورزش دانش‌آموزی

مهم‌سامر تضایبیان

سرگروه آموزشی درس تربیت‌بدنی، منطقه ۱۱ تهران

امروزه در تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، استعدادیابی و استعدادپروری به دو موضوع مورد توجه و مهم تبدیل شده است و از چالش‌های اصلی در حوزه ورزش به حساب می‌آید، زیرا راه رسیدن به قله افتخارات ورزشی از همین مسیر

می‌گذرد. همچنین پیشرفت از سطوح ابتدایی تا نخبه‌شدن در ورزش، راه بسیار دراز و پرپیچ و خمی است که نیاز به استعدادیابی دقیق و اصولی دارد. به‌طور کلی، استعدادیابی فرایندی است که از طریق آن، کودکان و نوجوانان ارزیابی می‌شوند و به شرکت در رشته‌های مناسب، که امید موفقیت بیشتری از آن‌ها می‌رود، ترغیب و تشویق خواهند شد. ارزیابی‌های مذکور از طریق برخی آزمون‌ها و معیارهای استاندارد انجام می‌پذیرد. ضمناً در تکمیل اهداف استعدادیابی و استعدادگزینی و جهت توسعه پتانسیل افراد گزینش شده، می‌توان با کمک مربیان مجرب، تمرینات زمان‌بندی شده، مسابقات منظم، امکانات و ایجاد انگیزش، سبب توسعه و پرورش هر چه بیشتر استعدادها شد که این موضوع «استعدادپروری» نامیده می‌شود.

استعدادیابی و استعدادپروری در آموزش و پرورش

طبق شواهد موجود برای یافتن ورزشکاران بااستعداد، به‌ویژه در محیط مدارس کشور، روش‌های استعدادیابی در ورزش با حداکثر سرعت مورد استفاده قرار نگرفته است. هنوز مربیان و معلمان تربیت‌بدنی بسیاری وجود دارند که از روش‌های استعدادیابی در ورزش به اندازه کافی آگاه نیستند. فقدان درک و تسلط بر روش کاوش استعدادهای ورزشی باعث می‌شود که مربیان یا معلمان تربیت‌بدنی توجه کمتری به استعدادهای ورزشی دانش‌آموزان خود نشان دهند. این شرایط باعث تأخیر در پرورش ورزشکاران موفق در کشور و در نتیجه ضعف در فرایند استعدادپروری می‌شود. از طرفی بیشتر والدین علاقه دارند تا شاهد پیشرفت کودکانشان در ورزش باشند. این امر مستلزم شناسایی استعداد و انتخاب افراد مستعد است که باید مهارت‌های جسمانی و رفتاری خاصی را در یک ورزش دارا باشند و این موضوع یکی از انتظارات جامعه از حوزه تربیت‌بدنی آموزش و پرورش است.

اصول استعدادیابی

هاولی سک^۱ و همکاران، اصول هفت‌گانه‌ای را برای استعدادیابی پیشنهاد کردند:

۱. روش‌ها و آزمون‌هایی که به‌کار گرفته می‌شوند، باید اعتبار و پایایی لازم را برای شناسایی افراد مستعد داشته باشند.

۲. در انتخاب افراد بااستعداد لازم است مراحل

زیر طی شود:

بیشتر والدین علاقه دارند تا شاهد پیشرفت کودکانشان در ورزش باشند. این امر مستلزم شناسایی استعداد و انتخاب افراد مستعد است که باید مهارت‌های جسمانی و رفتاری خاصی را در یک ورزش دارا باشند و این موضوع یکی از انتظارات جامعه از حوزه تربیت‌بدنی آموزش و پرورش است

الف) انتخاب اولیه افراد با استعداد در کلاس‌های ورزشی مدارس؛
 ب) انجام تمرینات عمومی برحسب توانایی‌ها و ویژگی‌های بدنی و روانی افراد؛
 ج) هدایت ورزشکار به سمت یک ورزش تخصصی و شروع تمرینات تخصصی؛
 د) تعیین و فراهم آوردن امکانات برای اینکه فرد به اوج اجرای ورزشی خود برسد.
 ۳. از تخصصی کردن زودهنگام خردسالان در یک ورزش باید خودداری شود و فعالیت در یک گروه از ورزش‌های هم‌خانواده در اولویت قرار گیرد.
 ۴. استفاده از متغیرهای پایدار ارثی برای ورزشکاران مستعد پیشنهاد می‌شود، ولی به دلیل اینکه افراد با بهبود وضعیت زندگی و استفاده از مربیان مجرب و فناوری با سرعت بیشتری پیشرفت می‌کنند، لذا تنها تأکید بر ویژگی‌های ارثی برای پیشگویی اجرای ورزشی در آینده ناکافی خواهد بود.
 ۵. با توجه به اینکه رسیدن به اوج پیشرفت در ورزش‌ها نیاز به متغیرها و عوامل مختلف دارد، بنابراین در امر استعدادیابی باید از علوم و متخصصان مختلف استفاده شود تا جامعیت استعدادیابی فراهم شود.
 ۶. در انتخاب و اولویت‌بندی استراتژی‌ها برای استعدادیابی لازم است در درجه نخست، عوامل پایدار غیرقابل جبران (قد)، در درجه دوم عوامل پایدار قابل جبران (سرعت) و در درجه بعدی عوامل ناپایدار و قابل جبران (انگیزه) مورد توجه قرار گیرند.
 ۷. افراد مستعد باید از بین بیشترین افراد ممکن انتخاب شوند.

فرایند استعدادیابی و استعدادپروری نیازمند شناسایی و انتخاب افراد با استعدادی است که شرایط لازم جسمانی، مهارتی و رفتاری برای موفقیت در یک ورزش خاص را داشته باشند. اکنون کشف و پرورش استعدادها به‌عنوان رویکردی جدی در ورزش قهرمانی و آماده‌سازی ورزشکاران برای مسابقات بزرگی مانند بازی‌های المپیک مطرح است. اما بررسی اجمالی تاریخچه استعدادیابی ورزشی در ایران و به‌ویژه آموزش و پرورش نشان می‌دهد که طرح اجرایی جامعی برای مدیریت استعدادیابی و استعدادپروری در کشور وجود ندارد و بسیاری از برنامه‌های استعدادیابی به ثمر نمی‌رسند

و بیشتر موفقیت‌های به‌دست آمده تاکنون مقطعی بوده است. لذا توجه هر چه بیشتر به این موضوع در سازمان‌های مرتبط با این امر مهم، مانند وزارت آموزش و پرورش، امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد که با برنامه‌ریزی‌های کارشناسی شده محقق خواهد شد. نگاه به کشورهای موفق در زمینه ورزش قهرمانی و بررسی روندی که برای رسیدن به موفقیت در پیش گرفته‌اند، می‌تواند راهگشای خوبی برای رسیدن به موفقیت در ورزش باشد. کشورهای موفق زیادی تلاش خود را برای استعدادیابی و استعدادپروری به‌صورت مدون و برنامه‌ریزی شده بر سنین پایین و مدارس متمرکز کرده‌اند. ضمناً امروزه در برنامه‌های استعدادیابی صحیح و علمی در این کشورها به غیر از لحاظ کردن عوامل متعدد و مهم، از آزمون‌های میدانی و آزمایشگاهی تخصصی در سنین پایین با بهره‌گیری از متخصصان کارآموزده استفاده می‌شود که به نظر می‌رسد در کشور ما نیز باید به این امر مهم توجه شود.

پیشنهادها

- توسعه استعدادیابی در حوزه ورزش دانش‌آموزی نیازمند وجود چشم‌اندازی بلندمدت است و به تبع توسعه، نیاز به برنامه‌ریزی بلندمدت و جامع و نیز استفاده از نظرات خبرگان دارد؛ برنامه‌ای که با توجه به نقاط قوت و ضعف‌ها و توجه به فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در مسیر دستیابی به چشم‌انداز مطلوب، راهبردها و سیاست‌های مناسبی را با توجه به مؤلفه‌های مربوطه و توجه داشتن به برنامه استعدادیابی در کشورهای توسعه‌یافته طراحی و تبیین کند.

- به نظر می‌رسد مهم‌ترین خلأ موجود در مسیر توسعه استعدادیابی و استعدادپروری در حوزه ورزش دانش‌آموزی، فقدان یک الگوی جامع راهبردی مؤثر برای این موضوعات است. به عبارت دیگر، نظامی برای استعدادیابی و استعدادپروری در حوزه ورزش آموزش و پرورش کشور که به‌صورت علمی و صحیح تدوین شده باشد، وجود ندارد.

- برای رسیدن به نتایج بهتر و مؤثرتر در حوزه ورزش دانش‌آموزی باید اقدامات بیشتری صورت گیرد و به تدریج فدراسیون ورزش دانش‌آموزی باید به یکی از مقتدرترین فدراسیون‌های کشور به‌منظور استعدادپروری افراد تبدیل شود.

پی‌نوشت

1. Howelly Sek

منابع

- ابراهیم، خسرو و حلاجی، محسن (۱۳۹۴). *مبانی نظری و فرایند استعدادیابی ورزشی*. تهران: انتشارات بامداد کتاب.
- بردبار، غلامرضا (۱۳۹۴). «عوامل مؤثر در استعدادیابی ورزش دانش‌آموزی اصفهان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، مرکز پیام تهران، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی.
- جعفری، سیمنا (۱۳۹۶). «مروری بر فرایندهای استعدادیابی ورزشی در ایران». دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در تربیت‌بدنی، علوم ورزشی و قهرمانی. تهران: دانشگاه صالحان.
- درویشی، ابوالفضل، دوستی، مرتضی؛ رضوی، سیدمحمدحسین و فرزانه، فرزانه (۱۳۹۷). «ارزیابی کیفیت سیستم توسعه استعداد فوتبال ایران». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، ۶ (۲۲): ۷۹-۶۵.
- محمدی، محدثه (۱۳۹۸). «استعدادیابی ورزشی دانش‌آموزان در مدارس». اولین همایش ملی علوم ورزشی با رویکرد علوم فنی و مهندسی، اصفهان، وزارت علوم تحقیقات و فناوری، دانشگاه صنعتی اصفهان.
- نظری، فرهاد؛ یوسفی، بهرام و عیدی، حسین (۱۳۹۵). «مقایسه و تعیین اولویت عوامل ارزیابی کیفیت سیستم توسعه استعدادیابی ورزشی از منظر ذی‌نفعان». مدیریت و توسعه ورزش، بهار و تابستان ۱۳۹۵، شماره ۸، صص ۱۹-۳۶.
- Siahann, A, Sinulingaa, A (2019). "Sport Tallent for Junior School in District Silou Kahean, Simalungun Regency." Proceedings of the 1st Unimed International Conference on Sport Science, Available Online 9 March 2020.
- Suryadia, L (2020). "Identification of Sport Talent with The Sport Search Methods." May 2020, Journal of Physics Conference Series, The 5th Hamzanwadi International Conference of Thechnology and Education.